

НАУКОВЕ ЖИТТЯ

Глушко Т.П.

ОГЛЯД МІЖНАРОДНИХ НАУКОВО-ПРАКТИЧНИХ «АКАДЕМІЧНИХ ЧИТАНЬ, ПРИСВЯЧЕНИХ ПАМ'ЯТІ Г.І. ВОЛИНКИ: ФІЛОСОФІЯ, ОСВІТА, НАУКА»

Протягом останніх п'яти років кафедра філософії факультету філософії та суспільствознавства Національного педагогічного університету імені М.П. Драгоманова започаткувала справжню славу традицію – вшанування пам'яті Григорія Івановича Волинки – Людини з великої літери, нашого багаторічного співробітника, вчителя кількох поколінь освітян і науковців, які зросли у стінах нашого університету й зараз працюють в Україні та за її межами. Григорій Іванович був, перш за все, світлою людиною. Великий знавець кращих здобутків людства, вчений-енциклопедист, шанувальник мистецтва він, як нині розуміємо ми всі, вкладав душу у працю науковця-дослідника і, найголовніше – педагога. Сказати, що своєю енергією він запаливав серця і сумління інших, тобто у минулому часі, напевно, неможливо. Адже його ідеї, добре слово і світла пам'ять живуть у кожному з нас і житимуть у всіх, хто продовжує нашу спільну справу.

І ця традиція гідно зберігається й розвивається. Зокрема, у 2015 р. були вперше започатковані Перші філософські академічні читання, присвячені пам'яті нашого вчителя. Так, у Перших читаннях взяли участь 65 вчених, з них 2 – з інших країн (Польща, Білорусія), у Других (2017 р.) – вже 145, у тому числі 8 закордонних (4 учасника з Польщі, 3 – з Білорусії, 1 – з Казахстану), У порівнянні з Першими читаннями кількість учасників Других читань зросла у 2,5 рази. Що ж до Третіх читань (2019 р.), то в них прийняло участь 150 вчених, з них 2 учасника представляли інші країни (Білорусія, Казахстан). Трохи зросла й кількість та географія учасників з України, зокрема було подано заявок з 16 міст України, на відміну від 2015 р., коли було подано заявок з 14 міст. Академічна спільнота учасників була представлена палітрою навчальних закладів, таких як: Дрогобицький державний педагогічний університет імені Івана Франка, Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника, Тернопільський національний педагогічний університет імені Володимира Гнатюка, Харківський національний університет імені В.Н. Каразіна, Вінницький національний технічний університет, Національний університет «Одеська юридична академія», а також Інститут філософії імені Г.С. Сковороди НАН України, Національний університет біоресурсів і природокористування України, Київський університет імені Бориса Грінченка,

Національний університет «Києво-Могилянська Академія» та інші. Щиро вдячні колегам, що завжди долучаються до цієї надзвичайно важливої та необхідної події як для нас особисто – його колег та учнів, так і загалом для інтелектуального життя справжнього науковця.

На урочистих відкриттях Читань з промовами виступали: Торбін Григорій Мирославович – проректор з наукової роботи Національного педагогічного університету імені М.П. Драгоманова; Дробот Іван Іванович – декан Факультету філософії та суспільствознавства Національного педагогічного університету імені М.П. Драгоманова; Бондаренко Віктор Дмитрович – завідувач кафедри богослов'я та релігієзнавства Факультету філософії та суспільствознавства Національного педагогічного університету імені М.П. Драгоманова; Мозгова Наталія Григорівна – завідувач кафедри філософії Факультету філософії та суспільствознавства Національного педагогічного університету імені М. П. Драгоманова;

Тематика Читань включала наступні напрями роботи: філософія як складова університетської освіти і науки; історія філософії у вітчизняній духовній культурі; антропологізація науки і становлення гуманітарно-наукових парадигм; соціально-філософські проблеми сучасного світу; сучасні концепції філософії освіти: становлення та проблематика; етика, естетика та культурологія у контексті сучасного філософського дискурсу; актуальні проблеми сучасного богослов'я і релігієзнавства. В цілому, робота Читань вдалася надзвичайно жвавою, сповненою цікавими доповідями, обговореннями актуальних проблем філософії та сьогодення.

Якщо ж звернутись власне до філософської спадщини Григорія Івановича Волинки, то його наукові інтереси поширювались на питання освітніх засад походження філософського дискурсу, історію філософії, методологію наукового пізнання, гносеологію, логіку, історію освіти, висвітлення «білих плям» історії української філософської думки і культури та найновіших досягнень природничих наук і техніки. Професор опублікував понад дві сотні праць, серед яких сімнадцять книг, написаних у співавторстві та одноосібно.

В зв'язку з цим у 2015 р., після тривалих обговорень та відповідних підготовчих робіт колективом кафедри філософії НПУ імені М.П. Драгоманова, яку Г. І. Волинка очолював понад двадцять п'ять років, та при гарячій підтримці ректора нашого університету, академіка НАПН України, член-кореспондента НАН України, доктора філософських наук, професора В.П. Андрущенка, було прийнято рішення: видати його твори, які б ознаменували початок, ствердження і своєрідність наукових пошуків професора – його кандидатську й докторську монографії, третю частину книги «Філософія Стародавності і Середньовіччя в освітньому контексті», вступ і перші розділи праці «Картина світу ХХ століття. Енциклопедизм як композиційний принцип. Частина 1. Природничо-наукові компоненти», а також кілька статей початку 2000-х років, в яких були представлені результати дослідження феномену університету і філософських поглядів М. П. Драгоманова. Ми це здійснили... і світ побачив Вибрані твори Григорія Івановича Волинки...

Слід підкреслити, що філософська спадщина Г.І. Волинки надзвичайно багата й різнопланова не лише за змістом, але й у часовому вимірі: деякі статті й тези вийшли друком ще в 1970-1980-х роках й були результатом поїздок на всесоюзні конференції у

такі екзотичні міста Росії як Дубно, Обнінск, Кемерово. Інші праці стосувались вже цілком зрілого етапу наукової діяльності професора – це монографії кінця 80-х років ХХ ст. Перша з них – це монографія «Матеріалістична діалектика і суспільне життя», яка вийшла 1986 р. українською мовою у Києві в «Політвидав України». Григорій Іванович надзвичайно пишався цією монографією, оскільки в «Політвидав України» друкуватись було дуже нелегко, оскільки це видавництво було надзвичайно вимогливе як до змісту, так і до оформлення рукописів, призначених для друку. Наступна книга – це докторська монографія «Соціально-практична функція матеріалістичної діалектики» вийшла через два роки, а саме у 1988 р. теж у Києві, на цей раз – у видавництві «Вища школа» російською мовою, тобто для всесоюзної читацької аудиторії. В ній, у першу чергу, розглядалися питання праксеології, і порівняно з попередньою книгою вони були розроблені на більш фундаментальному рівні та у ширшому масштабі. Слід підкреслити, що поряд з праксеологією, в докторській монографії знайшли своє відображення питання гносеології, філософії науки, філософської методології. Ціла низка положень, які вперше були висвітлені в даній монографії, через кілька десятиліть знайшли свій розвиток у дослідженнях наукової картини світу.

На початку ХХІ ст. Волинка продовжує плідні дослідження з історії класичної філософії, зосереджуючи головну увагу на провідній ролі філософії в освітньому контексті. Творчу працю Г. І. Волинка увінчала його книга «Філософія Стародавності та Середньовіччя в освітньому контексті» (2005 р.). Це надзвичайно ґрунтовне дослідження не тільки з історії філософії, а з усієї інтелектуальної історії Стародавності та Середньовіччя. В ньому професор здійснює вдалу спробу розгорнути величну панораму зародження та становлення європейського інтелектуалізму, насамперед класичного філософування у безпосередній єдності з процесом розвитку освіти.

Слід підкреслити, що Г. І. Волинка суттєво уточнив концепцію походження філософії та розширив уявлення про природу філософського дискурсу. Адже серед наукового загалу загально прийнятим вважалось, що поява філософування і філософії обумовлюється трансформацією міфу під впливом пізнавальних та соціальних факторів. Г. І. Волинка звернув увагу ще на один фактор – освітній. Останній виник на ґрунті релігії з її жорсткою увагою до точного транслювання новим поколінням букви й духу релігійних текстів. Тому перші школи були релігійними й аскетична організація освіти в таких школах породжувала феномен протестного простору в духовному світі індивіда. Більш того, саме школа зумовила появу та існування професійної філософії як дозвільної розумової гри.

На початку 2000-х років головну дослідницьку увагу Г. І. Волинка зосереджує на вивченні феномену університету й приходять до висновку, що в сучасних умовах саме педагогічний вищий навчальний заклад втілює класичну складову вищої університетської освіти, бо саме він є прямим спадкоємцем базового структурного підрозділу перших університетів.

Отже, ми й надалі плануємо поступово публікувати праці Г. І. Волинка.

Що ж стосується Міжнародних науково-практичних академічних Читань, присвячених пам'яті Г. І. Волинка, які проходили у 2015, 2017 і 2019 рр., то всі їх учасники здобули неоціненний практичний науковий досвід живого спілкування, участі у дискусіях, дебатах, висвітленні та вирішенні злободенних проблем у сфері гуманітарної

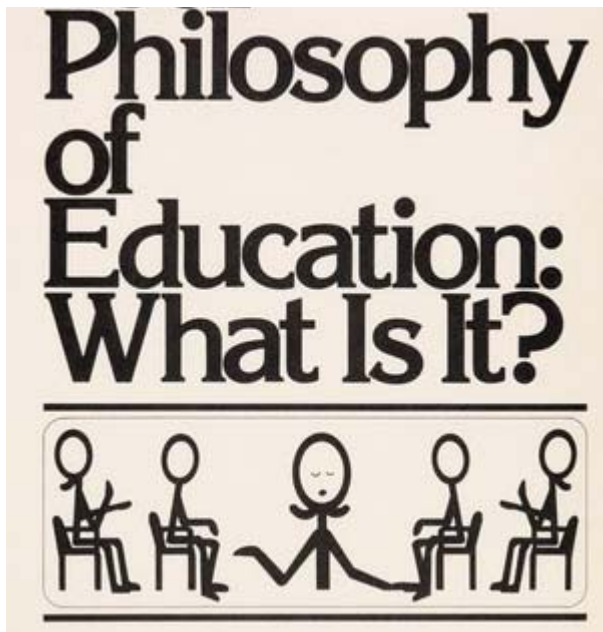
освіти й культури у контексті європейського самовизначення та поступу незалежної України.

Пономаренко В.В.

Шушкевич Е.М.

**ОГЛЯД МЕТОДИЧНИХ СЕМІНАРІВ
ПРОВЕДЕНИХ КАФЕДРОЮ ФІЛОСОФІЇ, ФАКУЛЬТЕТУ ФІЛОСОФІЇ
ТА СУСПІЛЬСТВОЗНАВСТВА
ТА ПРИСВЯЧЕНИХ ТЕМАТИЦІ «ФІЛОСОФІЯ ОСВІТИ»**

За попередній період на кафедрі філософії, факультету філософії та суспільствознавства відбулася низка методичних семінарів присвячених тематиці

«Філософія освіти» та провідним критичним, освітнім теоріям І. Ілліча, П. Фрейре, П. Макларена, Ж. Рансьєра. Це, зокрема, такі семінари: «Deschooling society» («Знешколене суспільство», І. Ілліч)», «Критична теорія та соціальна обумовленість знання. П. Макларен», «Усвідомлення і подолання гноблення в системі освіти: школа, університет. Педагогіка свободи П. Фрейре», «Перспективи емансипації людини в сучасних умовах набуття освіти (Ж. Рансьєр)».

Серед основних питань, які виносилися на обговорення, можна виділити наступні:

- співвідношення понять «досвід» та «знання», можливості застосування

повсякденного досвіду в площині освіти; соціальні структури, соціальні сили, соціальне виробництво; значення ідеології в продукуванні освітніх смислів і знання;

- особистість вчителя, викладача; вчитель як пригнічений/пригноблений як той, що виховує та формує пригноблених; хто та що визначає структуру знання; розповсюдження окремих видів знання;

- аналіз головних понять: «образ пригнічення», «експлуатація», «маргіналізація», «насильство», «безсилля», «критичне виховання», «мова критики», «соціальний статус» та інші;

- теорія гнобительських дій: банківська система освіти і дегуманізація; гнобителі і пригноблені як двоїсті істоти; клімат гноблення; «мутизм» (культура мовчання); асоціативне сприйняття; «перемога», антидіалог, депозитування, підкорення, анестезування, маніпуляція, домінування, культурна агресія, поширення, інтерналізація, «міфологія»;